

Zitting 1981–1982

16 719**Invoering van het middelbaar dienstverlenings- en gezondheidszorgonderwijs (m.d.g.o.)****Nr. 14****NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG**

Ontvangen 21 mei 1982

Voor de waardering die de fracties van het C.D.A., de P.v.d.A. en de S.G.P. met betrekking tot de memorie van antwoord hebben getoond, ben ik erkentelijk. Niettemin hadden de leden van deze fracties nog een aantal vragen, die tezamen met de door de fracties van V.V.D., P.P.R. en R.P.F. gestelde vragen, in het navolgende zullen worden beantwoord in de volgorde van onderwerpen, zoals in het eindverslag is aangehouden.

Algemene beschouwingen

De leden van de C.D.A.-fractie merkten op, dat in het onderhavige wetsontwerp een aantal begrippen is geïntroduceerd (onderwijsleerplan, opleidingsleerplan, schoolwerkplan, opleidingswerkplan) zonder dat daaraan overleg met het onderwijsveld is vooraf gegaan. Ik merk ter zake op, dat deze begrippen zijn ontleend aan de praktijk in het onderwijsveld; de begrippen schoolwerkplan en activiteitenplan hebben zelfs een wettelijke basis gevonden in de Wet op het basisonderwijs. In het onderhavige wetsontwerp wordt voor het m.d.g.o. het begrip schoolwerkplan geïntroduceerd, terwijl in de memorie van antwoord slechts is aangegeven welke plaats dit schoolwerkplan inneemt in relatie tot de begrippen onderwijsleerplan, opleidingsleerplan en opleidingswerkplan.

Deze laatste begrippen zijn overigens geïntroduceerd door het betrokken onderwijsveld zelf, via de voorstellen die mij hieromtrent door de Stuurgroep Herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o. zijn gedaan. In deze Stuurgroep is het betrokken onderwijsveld vertegenwoordigd. Dit laat overigens onverlet dat bij de verdere regeling met betrekking tot de onderwijskundige inrichting van het m.d.g.o., overleg zal plaatsvinden.

De leden van de C.D.A.-fractie, alsmede die van de S.G.P.-fractie, hebben gewezen op het uitgebreide overleg dat zal moeten plaatsvinden indien het schoolwerkplan een wettelijke rol zal moeten gaan spelen in het overige voortgezet onderwijs. Dit overleg zal in de loop van het komend cursusjaar een aanvang nemen.

Vervolgens vroegen de leden van de C.D.A.-fractie naar een nadere aanduiding van de «overige elementen» die in het schoolwerkplan dienen voor te komen. Hierover wil ik nog nader overleg plegen met de Stuurgroep Herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o. Voorshands gaan mijn gedachten daarbij echter uit naar een aantal elementen dat ook is genoemd in de Wet op het basisonderwijs, het wetsontwerp h.b.o. voor zoverre het gaat om instellingswerkplannen en in de nota «Verder na de basisschool». Deze

zullen echter moeten worden aangepast aan het specifieke van deze onderwijssoort. Voorts is door de leden van de C.D.A.-fractie ingegaan op de regeling m.b.t. de inrichting van het onderwijs. Gevraagd is om niet te lang te wachten met een inrichtingsbesluit. In dit verband kan ik opmerken dat het mijn voornemen is om in de loop van 1983 met een concept-inrichtingsbesluit te komen, dat daarna besproken kan worden met het betrokken onderwijsveld.

Tot slot vroegen de leden van de C.D.A.-fractie naar de ruimte voor het geven van godsdienstonderwijs binnen de basislessentabel. Het m.d.g.o. zal een basislessentabel gaan kennen, met maximaal 70 lessen (MK 80 lessen) over een cursusduur van drie jaar. Van deze lessen zal $\pm 60\%$ verplicht worden voorgeschreven, zodat er voldoende ruimte voor het geven van godsdienstonderwijs aanwezig zal zijn. Deze ruimte is ter invulling van het bevoegd gezag.

Met betrekking tot de plaats van de diverse opleidingen in het nieuwe m.d.g.o. wilden de leden van de P.v.d.A.-fractie weten, hoe straks in het kader van het plan van scholen gereageerd zal worden, en of de aanvraag van bij voorbeeld een m.t.s. voor een afdeling huishoudtechniek of mode en kleding per definitie afgewezen zal moeten worden omdat «de m.d.g.o.»-kenmerken domineren.

In antwoord hierop merk ik op, dat in het door deze leden gebezigde voorbeeld formeel, nl. in het kader van de wettelijke regels inzake de planprocedure W.V.O., sprake is van een aanvraag van het bevoegd gezag van een m.t.s. voor een m.d.g.o.-school met de daarbij behorende afdeling(en), waaronder bijvoorbeeld huishoudtechniek en/of mode en kleding, onder te brengen in een scholengemeenschap met die m.t.s. Een dergelijke aanvraag zal op de gebruikelijke wijze worden getoetst aan de daarvoor geldende criteria, zoals de voor deze m.d.g.o.-school resp. -afdelingen te verwachten belangstelling, een evenwichtig geheel van onderwijsvoorzieningen e.d. Indien aan die criteria wordt voldaan, kan opnemings in het plan van scholen c.q. bekostiging volgen. Het is dus beslist niet zo, dat een dergelijke aanvraag per definitie afgewezen zal moeten worden. Ten slotte wijs ik er in dit verband nog op, dat ook bevoegde gezagsorganen van bestaande m.b.o.-scholen, bijvoorbeeld een m.t.s. en een m.d.g.o.-school tot een dergelijke scholengemeenschap zouden kunnen besluiten, zodat wat de vragenstellers beogen, niet steeds door toewijzing van (een) nieuwe afdeling(en) tot stand behoeft te worden gebracht.

De leden van de V.V.D.-fractie waren, ondanks de uitvoerigheid van de memorie van antwoord, niet tevreden met de reacties op hun vragen en opmerkingen. Op de nader door deze leden gestelde vragen wordt in het onderstaande ingegaan.

Voorts achtten deze leden het onjuist dat op verschillende plaatsen in de memorie van antwoord (blz. 2 en 9) wordt verwezen naar (toekomstige) beleidsvoornemens met betrekking tot de eerste en tweede fase van het voortgezet onderwijs. Zij waren van mening, dat het wetsontwerp ten onrechte met een hypotheek wordt belast dan wel niet die finale afhandeling in de vorm van complete duidelijkheid naar het veld toe kan krijgen die geboden is. Ik merk ter zake op dat, waar beleidsvoornemens zijn neergelegd in een nota die aan het parlement en het veld bekend is (nota «Verder na het basisonderwijs») het niet ongebruikelijk is daarnaar te verwijzen wanneer een van de elementen van die nota aan de orde is, i.c. de schoolwerkplannen. Wat betreft de plaats van het kort m.b.o., waarbij in de memorie van antwoord werd verwezen naar voorstellen inzake de tweede fase van het voortgezet onderwijs, lijkt het een logische zaak dat bij de invoering van het m.d.g.o. niet wordt vooruitgelopen op toekomstige beleidsvoornemens inzake de plaats van het kort m.b.o. in het v.o.-bestel.

Hetzelfde geldt voor de samenwerking tussen twee- en driejarige varianten, deeltijdvarianten, het kort m.b.o. en de diverse leerlingstelsels, waarnaar deze leden, met een verwijzing naar hun vragen daaromtrent in het voorlopig verslag, vroegen.

De leden van de fracties van de V.V.D. en P.P.R. hebben kritisch gereageerd op de passage in de memorie van antwoord (blz. 6) over de inhoudelijke aspecten van het herstructureringsproces. De oorzaak van deze kritiek is wellicht gelegen in het feit dat bedoelde passage alleen aandacht besteedt aan de doelstellingen van het herstructureringsproces welke in de gegeven omstandigheden moeilijk realiseerbaar blijken te zijn. Ik wil er echter op wijzen dat in een volgende passage (eveneens op blz. 6) van de memorie van antwoord wordt ingegaan op de structuurbepalende elementen van de opleidingen in het m.d.g.o. Deze elementen, opgenomen in het onderwijsleerplan inclusief opleidingsleerplannen van de Stuurgroep Herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o., zullen de basis gaan vormen voor de regelgeving met betrekking tot de onderwijskundige inrichting van het m.d.g.o.

Alhoewel de ontwikkeling van deze structuurbepalende elementen niet bij elke opleiding zonder problemen verloopt, heb ik geen reden om aan te nemen dat deze ontwikkeling niet op tijd zal zijn afgerond om daarop de vereiste regeling te baseren. Zoals ik in antwoord op de desbetreffende vraag van de C.D.A.-fractie heb gesteld, streef ik ernaar om in de loop van 1983 met een concept-inrichtingsbesluit te komen, dat daarna besproken kan worden met het betrokken onderwijsveld.

In meergenoemde passage (blz. 6) van de memorie van antwoord heb ik derhalve alleen aangegeven welke doelstellingen, die op zichzelf uit onderwijskundig oogpunt als wenselijk moeten worden beschouwd, in het herstructureringsproject moeilijk haalbaar zijn, maar als zodanig een onderwijskundig verantwoorde invoering van het m.d.g.o. niet behoeven te belemmeren.

Zoals bekend heeft de v.h.b.o. ten doel leerlingen van het l.b.o., inzonderheid het l.h.n.o., een doorstroommogelijkheid te bieden naar het verwante en in enkele gevallen het niet-verwante h.b.o. De behoefte aan een afzonderlijke doorstromingsweg is ontstaan, omdat de huidige m.h.n.o.- en m.s.p.o.-opleidingen zelf deze mogelijkheid niet bieden. Welnu, in alle overige vormen van m.b.o. is die doorstroming in het onderwijsaanbod verzekerd, zodat daar het creëren van een afzonderlijke doorstromingsweg, conform de opleiding v.h.b.o., niet nodig is. Ter illustratie daarvan heb ik bij de memorie van antwoord de circulaire van 14 april 1982 gevoegd. Een voorbeeld daaruit van doorstroming naar niet-verwant h.b.o. is o.a. de toelaatbaarheid van de m.t.s.-abituriënt tot de pedagogische academie.

Zoals ik op blz. 5 van de memorie van antwoord reeds heb opgemerkt, kan de v.h.b.o. worden gemist, zodra de doorstroming vanuit het m.d.g.o. naar het niet-verwant h.b.o. kan worden gerealiseerd. Naar verwachting zal dit laatste in een wat latere fase (gedacht wordt aan 1984, eventueel 1985) het geval kunnen zijn. Alsdan is de doelstelling van de v.h.b.o. in het m.d.g.o. geïncorporeerd en daar gaat het m.i. om.

In antwoord op een vraag van de leden van de V.V.D.-fractie met betrekking tot de ruimte die er zal zijn voor scholengemeenschappen van één of meer m.d.g.o.-afdelingen met andere soorten m.b.o. en het beleid dat de regering op dat punt wenst te volgen, verwijs ik naar mijn antwoord op soortgelijke vragen van de leden van de P.v.d.A.- en de P.P.R.-fractie.

Het spijt mij te moeten constateren, dat ik de leden van de P.P.R.-fractie niet heb kunnen overtuigen van de noodzaak de huidige indeling van de verschillende vormen van m.b.o. voornamelijk te handhaven en niet nu, in het zicht van de integrale invoering van het m.d.g.o., een functioneel indelingscriterium te gaan hanteren. Daarmede heb ik niet gezegd, dat deze historisch gegroeide indeling niet voor wijziging vatbaar is. Ik verwijs hiervoor naar hetgeen ik op blz. 9 van de memorie van antwoord heb opgemerkt. nl. dat op basis van een inventarisatie van het volledige onderwijsaanbod m.b.o. een hergroepering van dat aanbod tot stand moet komen naar de sectoren van beroepsuitoefening als aangegeven in onze voorstellen met betrekking tot de eerste fase van het voortgezet onderwijs in de nota «Verder na de basisschool».

Ik erken dat er een emancipatorische werking kan uitgaan van een scholengemeenschap m.d.g.o./m.t.o. Voor wat betreft de mogelijkheden van een dergelijke scholengemeenschap verwijs ik naar mijn antwoord ter zake aan de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Naamgeving

De mening van de leden van de C.D.A.-fractie, dat logischer wijze gestreefd zou moeten worden naar een naamgeving van het h.s.p.o., die zo veel mogelijk aansluit bij de naamgeving van het m.d.g.o., kan ik wel delen. Ik ben dan ook bereid dit met de voor het h.b.o. verantwoordelijke bewindsman nader onder ogen te zien.

De leden van de R.P.F.-fractie zouden nog graag een nadere motivering vernemen voor het afwijzen van de naam middelbaar verzorgingsonderwijs. Deze naam is, overigens zonder veel overtuiging, door de Onderwijsraad genoemd in haar advies van 4 december 1980 over het onderhavige wetsontwerp. Hij doet dit na de constatering, dat hij ook niet een duidelijker naam voor handen heeft, reden waarom hij mijn ambtsvoorganger in overweging geeft de naamgeving nogmaals te overwegen. Ik kan de aarzeling te doen aanzien van de Onderwijsraad begrijpen. Immers met de naam middelbaar verzorgingsonderwijs wordt naar mijn mening aan niet-ingewijden in onderwijsland nauwelijks duidelijk gemaakt, waarvoor dit onderwijs opleidt. Het begrip verzorging is nl. zeer ruim en daardoor vaag. Mijns inziens geeft de naam middelbaar dienstverlenings- en gezondheidszorgonderwijs in elk geval een betere indicatie omtrent de doelstelling en inhoud van dit onderwijs.

Ten slotte merk ik nog op, dat de voormalige staatssecretaris van volksgezondheid en milieuhygiëne het noodzakelijk heeft geacht in de naamgeving tot uitdrukking te brengen, dat in het onderwijsaanbod m.d.g.o. een aantal gezondheidszorgopleidingen is begrepen. Vandaar dat in de naam het woord gezondheidszorg is opgenomen.

Ontkoppeling van het l.b.o. en het m.b.o.

De door het ministerie opgestelde gedragslijn waarnaar de leden van het C.D.A.-fractie verwezen, dient als uitgangspunt bij de besluitvorming inzake ontkoppeling/fusie door de bevoegde gezagsorganen. In hun besluitvorming dienen deze bevoegde gezagsorganen mede de positie van het l.h.n.o. aan te geven, en niet het departement zoals wellicht uit de memorie van antwoord gelezen zou kunnen worden.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wilden weten hoe de koppeling l.h.n.o.-m.d.g.o. zich verhoudt tot de ontwikkeling van het voortgezet basisonderwijs, of een dergelijke koppeling t.z.t. toch tot problemen zal leiden en of deze ontwikkeling niet strijdig is met de te verwachten toekomst van het voortgezet onderwijs 1e fase.

Naar aanleiding hiervan merk ik op, dat thans een wettelijke regeling van het m.d.g.o. in de Wet op het voortgezet onderwijs nodig is. Bij de invoering van het voortgezet basisonderwijs zal via een wettelijke overgangsregeling de invoering van het huidige scholenstelsel in het voortgezet onderwijs in het nieuwe stelsel moeten worden geregeld. Het is niet juist om tijdens de voorbereiding van de besluitvorming voor het voortgezet onderwijs op de uitkomst daarvan te anticiperen, ofschoon de verleiding daartoe groot is. Overigens verschillen ten aanzien van het onderhavige punt eventuele scholengemeenschappen l.h.n.o./m.d.g.o. niet van bij voorbeeld scholengemeenschappen l.m.o./m.m.o. Ik zie bij de koppeling l.h.n.o./m.d.g.o. derhalve geen extra problemen in de toekomst.

Op de vraag van de leden van de S.G.P.-fractie naar een norm ingeval een l.h.n.o.-voorziening te klein moet worden geacht om op onderwijskundig verantwoorde wijze zelfstandig voort te bestaan, denkt de ondergetekende aan een l.h.n.o.-voorziening van minder dan ca. 200 leerlingen.

Invoeringsplan/aanvullend plan

In antwoord op vragen van de leden van de C.D.A.-fractie hoe gehandeld zal worden bij aanvragen waarbij sprake is van samenwerking van openbare en algemeen-bijzondere scholen merk ik op dat de prognoses van het leerlingenpotentieel dat opteert voor openbaar onderwijs en het leerlingenpotentieel dat opteert voor algemeen-bijzonder onderwijs bij elkaar worden opgeteld. Denkbaar is daarbij samenwerking tussen gemeente en particuliere schoolbesturen, hetzij in de vorm van een gemeentelijke commissie ex artikel 61 van de gemeentewet, hetzij in de vorm van participatie van een vertegenwoordiging van de gemeente in het bestuur van een algemeen bijzondere school. Wanneer deze operatie niet lukt en concurrerende verzoeken worden ingediend, is daarop artikel 5, eerste lid van deze wet van toepassing. In dat geval zal elk verzoek afzonderlijk worden beoordeeld.

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren van mening dat het invoeringsplan en het aanvullend plan de instemming van het parlement behoeven. Ik ben van oordeel dat dit standpunt te absoluut is. Verwezen zij naar de argumentatie die in de memorie van antwoord is aangevoerd tegen de suggestie van de V.V.D.-fractie om bij wet te laten vaststellen, wie waar met welke opleidingen kan beginnen (blz. 36). Ik ben wel bereid het invoeringsplan en het aanvullend plan, voordat het wordt vastgesteld, de Kamer toe te zenden, zodat ook de Kamer nog zijn oordeel daarover kan geven. In het tijdschema voor de periode 1 november 1982 tot 1 maart 1983, zal hiermee rekening moeten worden gehouden.

De leden van de V.V.D.-fractie achtten het antwoord op hun vraag, een oordeel te geven over de verschillende invoeringsstrategieën die bij onderwijsvernieuwingen zijn toegepast, niet voldoende. Zij vroegen, met name met het oog op de toekomst, welke strategie nu uiteindelijk de beste zou kunnen zijn in het belang van alle bij het onderwijs betrokkenen. Zij spraken in dit kader over «verschillen in aanpak» naast identieke elementen in de vernieuwingsprocessen. Zoals in de memorie van antwoord is gesteld, hangt de invoeringsstrategie bij elke onderwijsvernieuwing af van factoren die van geval tot geval anders kunnen liggen, zodat niet kan worden gesproken van één strategie die uiteindelijk de beste zou kunnen zijn. Wel moet bij iedere strategie uitgangspunt zijn, dat binnen de door de omstandigheden geschapen kaders de belangen van alle betrokkenen zo goed mogelijk dienen te worden in het oog gehouden. Het is mij niet duidelijk welke verschillen in aanpak de aan het woord zijnde leden op het oog hebben. Eerst indien zij deze nader zouden kunnen aanduiden zal het mij mogelijk zijn, daarop een concreet antwoord te geven.

Op de vraag van de S.G.P.-fractieleiden waarom in het kader van het invoeringsplan/aanvullend plan de zg. vijf dislokaties sui generis niet als afzonderlijke scholen boven de 135 vestigingspunten zijn aangewezen deel ik deze leden het volgende mede.

De prognose van het aantal leerlingen en de door de CSS gegeven verschillende criteria voor de gewenst te achten schoolomvang, zijn voor mij redenen om in het kader van het invoeringsplan het aantal scholen op maximum 135 te stellen. Uitbreiding van het aantal scholen in de regio's waarin de zg. dislokaties zich bevinden acht ondergetekende, gelet op het leerlingenpotentieel, aldaar niet verantwoord. De onderscheiden dislokaties moeten te zamen met de betrokken vestigingspunten worden beschouwd als één school.

In antwoord op de vraag van deze leden over de gemiddelde termijn waarop de bekostiging van een nieuwe m.d.g.o.-school na het invoeringsplan c.q. aanvullende plan kan aanvangen, deel ik mede, dat een en ander mede afhankelijk is gesteld van de realisering van de huisvesting. De bevoegde gezagsorganen dienen zelf aan te geven hoe in de huisvesting kan worden voorzien. Het valt derhalve moeilijk te voorspellen wat de gemiddelde termijn zal zijn.

De leden van de R.P.F.-fractie hadden terecht uit mijn nadere uiteenzetting over de term «bovenschool» begrepen, dat aan deze term in verband met de invoering van het m.d.g.o. geen betekenis moet worden toegekend.

In antwoord op een desbetreffende vraag van de leden van de P.P.R.-fractie merk ik op, dat het inderdaad mogelijk is dat l.h.n.o.-leerlingen, die niet aan de voorwaarden van toelaatbaarheid tot het m.b.o. voldoen, door middel van oriëntering en schakeling in het kort-m.b.o. alsnog een doorstroomkwalificatie verwerven. De Inas-cursus (bedoeld zal zijn de Intas-cursus) behoort overigens niet tot het kort-m.b.o., maar tot het m.h.n.o.

Over de positie van het niet-onderwijzend personeel waarover de P.P.R.-fractie een opmerking maakte, zal in het sociaal plan nadere informatie worden gegeven.

In antwoord op vragen van de leden van de R.P.F.-fractie die wilden weten in hoeverre de «muren» van het m.d.g.o. de grenzen vormen voor de horizontale doorstroming, merk ik het volgende op. In dit verband kan men denken aan de horizontale doorstroming binnen het m.d.g.o. enerzijds en anderzijds aan de horizontale doorstroming van het m.d.g.o. naar andere vormen van m.b.o. en omgekeerd.

Aan de horizontale doorstroming binnen het m.d.g.o. heb ik op bladzijde 15 van de memorie van antwoord het een en ander medegedeeld. De mogelijkheid van horizontale doorstroming naar andere vormen van m.b.o. wordt medebepaald door de mate waarin het onderwijsaanbod in de verschillende vormen van m.b.o. beter op elkaar kan worden afgestemd. Zoals bekend behoort een dergelijke afstemming tot een van de doeleinden van onze voorstellen met betrekking tot het beroepsonderwijs in de 2e fase van het voortgezet onderwijs.

Overigens zou door de vraagstelling de indruk kunnen worden gewekt, dat in dit opzicht slechts het m.d.g.o. «muren» kent. Dit is uiteraard niet het geval. Indien men van «muren» wenst te spreken, kan daarbij geen enkele vorm van m.b.o. worden uitgezonderd.

Uiterlijke verzorging

De fracties van de P.v.d.A., het C.D.A. en de S.G.P. stelden nadere vragen over de opleiding Uiterlijke verzorging. Zo constateert de P.v.d.A. dat de onderbrenging van deze opleiding bij het m.d.g.o. of k.m.b.o. het probleem vormt. Dit is inderdaad het geval. Er wordt op dit moment bekeken welke onderwijsvorm, rekening houdende met de uitgangspunten van het m.b.o.-nieuwe stijl (o.a. sectorale indeling, open toelating, beroepsopleidend gedeelte met een cursusduur van 2 jaar, structurele samenwerking met het vormingswerk, doorstromingsmogelijkheden) het meest in aanmerking komt voor deze tweejarige opleiding Uiterlijke verzorging. Een beslissing van één van beide onderwijsvormen heeft uiteraard consequenties voor de andere onderwijsvorm en dit dient zorgvuldig overwogen te worden. Ik hoop vóór het zomerreces mijn standpunt in dezen bekend te kunnen maken. Daarna zal er nog overleg plaatsvinden met het betrokken onderwijsveld. Het resultaat hiervan zal mede bepalend zijn voor de positie van het vestigingspunt Gulpen, waarnaar de P.v.d.A. heeft gevraagd.

Vervolgens heeft de C.D.A.-fractie gevraagd, of aangegeven kan worden in welke opzichten het beraad over de vraag of de opleiding UV als kort-m.b.o. of als m.d.g.o. moet worden ontwikkeld, van belang is voor de vraag of de kappersopleidingen bij de afdeling UV worden opgenomen.

Deze vraag moet ontkennend beantwoord worden. Immers, bij welke onderwijsvorm k.m.b.o. of m.d.g.o. de opleiding Uiterlijke verzorging ook zal worden ontwikkeld, de kappersopleidingen zullen in deze opleidingen moeten worden opgenomen. Hieraan wordt de vraag gekoppeld in hoeverre de door de kappersopleidingen zelf geuite wens tot onderbrenging van de UV bij het m.d.g.o. een rol speelt bij de besluitvorming. Het is mij bekend dat de betrokken kappersorganisaties (SVK en ANKO) te kennen hebben gegeven dat zij een onderbrenging bij het m.d.g.o. voorstaan. Dit is een element dat ik zeker zal betrekken bij de formulering van mijn standpunt ter zake.

Intas/v.h.b.o.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen naar de relatie van de Intas-opleiding met het kort-m.b.o. en de tweede fase van het voortgezet onderwijs.

In de memorie van antwoord (blz. 2) heb ik gesteld dat het mij voorbarig voorkomt om reeds thans in het m.d.g.o. structureel bedoelde tweejarige varianten, resp. oriënterende en schakelende programma's conform het kort-m.b.o. op te nemen. Een dergelijke opnemng thans zou de invoering van het m.d.g.o. nodeloos ingewikkeld maken. Voorshands blijf ik deze mening toegedaan. Dit houdt in, dat de Intas-opleidingen de schakelende functie naar met name de in-service-opleidingen voor verpleegkundigen zullen blijven behouden. Indien echter het voornemen wordt gerealiseerd om het aantal m.b.o.-VP's uit te breiden ter vervanging van deze in-service-opleidingen zal de schakelende functie van de Intas-opleiding aan belang gaan inboeten. Het accent van deze opleiding kan daardoor eventueel steeds meer komen te liggen op oriëntatie en schakeling naar beroepsopleidingen in het m.d.g.o. Deze eventuele verschuiving in doelstelling in aanmerking nemend zal dan een aanpassing van het programma van de Intas-opleiding noodzakelijk zijn. Hierbij moet echter bedacht worden dat er steeds een essentieel verschil kan blijven bestaan tussen de oriënterende en schakelende functie binnen het m.d.g.o. en die in het kort-m.b.o. Het kort-m.b.o. kent immers een open toelating en het ligt niet in de bedoeling om dit ook voor een oriënterend en schakelend programma in het m.d.g.o. te creëren. Een minimale toelaatbaarheidsgrens zal dan gehandhaafd moeten blijven.

In een notitie, die ik na het zomerreces bekend hoop te maken, zal ik verder op deze problematiek ingaan, waarbij eveneens de relatie met de tweede fase van het voortgezet onderwijs gelegd zal worden. Het nader beraad over de plaats en functie van de huidige Intas-opleiding, waarnaar de leden van de S.G.P.-fractie vroegen, kan niet eerder dan dat tijdstip worden afgerond.

De vraag van de leden van de S.G.P.-fractie hoeveel jongeren de vormingsklas volgen, omdat zij nog te jong zijn om geplaatst te worden in een in-service-opleiding in de gezondheids- en welzijnssector, kan niet worden beantwoord, omdat daarover geen gegevens bij het departement bekend zijn.

Sport en Beweging/CIOS-opleidingen

De leden van de C.D.A.-fractie achtten het onvoldoende duidelijk, of en in hoeverre daadwerkelijk bij de uiteindelijke oordeelsvorming het standpunt van de werkvelden zal worden betrokken voor wat betreft de afstemming van de opleiding m.b.o.-SB op de behoeften van het werkveld. In een daadwerkelijke betrokkenheid van het werkveld op de ontwikkeling van het onderwijsleerplan voor genoemde opleiding is voorzien door de uitbreiding van de ontwikkelingsgroep met externe deskundigen. In de ontwikkelingsgroep heeft tevens een deskundige van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk zitting. Inbreng van het werkveld is daarom

n.m.m. afdoende gewaarborgd. Uitgangspunt is echter ook voor de opleiding m.b.o.-SB een cursusduur van maximaal 3 jaar.

Zoals reeds in de memorie van antwoord werd opgemerkt, heeft het algemene kader van 3 jaar voor de m.d.g.o.-opleidingen in de projectfase geen problemen gegeven, behalve voor de opleiding m.b.o.-VP en in mindere mate voor de opleiding m.b.o.-SB, waar zich wel problemen voordeden. Uit de betreffende passage van de memorie van antwoord hebben deze leden ten onrechte de conclusie getrokken, dat voor wat betreft de opleidingen m.b.o.-VP en m.b.o.-SB een uitzondering zou worden gemaakt op de regel dat het m.d.g.o. een cursusduur kent van maximaal 3 jaar.

Het categoriaal laten voortbestaan van de CIOS-sen binnen de m.d.g.o.-structuur acht ik in strijd met de uitgangspunten van de ook door de Kamer aanvaarde beleidsnota herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o. In antwoord op de vraag van deze leden, of het «goed overleg» (ook) zal worden gepleegd met het werkveld merk ik op, dat in de regel het overleg met het werkveld geschiedt door het betreffende vakdepartement. Waar nodig kan mijn ministerie bij dat overleg worden betrokken.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen alsnog een gefundeerde reactie op de vraag welke onderwijskundige c.q. maatschappelijke visie ten grondslag ligt aan het onderbrengen van de CIOS-sen bij het m.d.g.o. Naast mijn reeds gemaakte opmerking in de memorie van antwoord (blz. 18/19) meen ik daaraan nog te kunnen toevoegen, dat de door deze fractie gestelde vraag in feite het omkeren van de bewijslast is. Immers, in het kader van de behandeling van de Beleidsnota en ook in het daarna gevoerde overleg met de leden van de Tweede Kamer over de herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o. is de onderbrenging van de CIOS-sen in het m.d.g.o. nooit een punt van discussie geweest. Evenmin hebben het betrokken vakministerie (CRM) en het betrokken onderwijsveld (onderwijsorganisaties, stuurgroep) dit punt in twijfel getrokken. Een ander punt is de naar voren gebrachte twijfel over verlies van identiteit, herkenbaarheid en kwaliteit alsmede over de slechte garanties met betrekking tot het civiel effect. Hiervoor moge ik verwijzen naar de memorie van antwoord (blz. 18).

Het door de regering inzake de overdracht van de rijks-CIOS te Overveen aan de gemeente Haarlem gemaakte voorbehoud dat de constructie van een artikel 61-commissie zal worden gebezigd, berust niet op een wettelijke bevoegdheid tot het stellen van dwingende voorwaarden maar op terzake tussen partijen gemaakte afspraken.

Anders dan de leden van de P.P.R.-fractie blijkbaar veronderstellen is er ten aanzien van het m.d.g.o. in vergelijking met het huidige m.h.n.o. en het m.s.p.o. sprake van een cursusduurverlenging en niet van een terugbrenging daarvan. In het huidige m.h.n.o. en m.s.p.o. hebben n.l. een aantal opleidingen een 1- of 2-jarige cursusduur.

In antwoord op de in dit verband door de leden van de fractie gemaakte opmerkingen over de CIOS en de m.b.o.-VP, verwijs ik naar mijn reactie op de door leden van de C.D.A.-fractie gemaakte soortgelijke opmerkingen.

Opleidingen gezondheidszorg

Zoals reeds eerder werd opgemerkt, vormen de opleidingen m.b.o.-VP en m.b.o.-SB in die zin een uitzondering, dat zich alleen bij deze opleidingen in de projectfase problemen voordeden voor wat betreft de maximale cursusduur van 3 jaar. Dat althans is de strekking van de betreffende passage in de algemene beschouwingen van de memorie van antwoord op blz. 4.

Ook voor de opleiding m.b.o.-VP geldt een maximale cursusduur van 3 jaar. Overleg met het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne vindt plaats over de aanvullende maatregelen die noodzakelijk zijn voor de

registratie van de abiturienten van de opleiding m.b.o.-VP. Overigens zij opgemerkt dat het bovenmate hoge inspanningen heeft gekost om de invoering van een 3-jarige m.d.g.o. financieel haalbaar te maken. Een verwijzing naar de motie Leijenhorst in dit tijdsgewricht acht ik dan ook niet realistisch.

Met de leden van de C.D.A.-fractie ben ik van mening, dat het onbevredigend is, dat er nog weinig duidelijkheid is in de cursusduur van de m.b.o.-V(P). De overlegsituaties zullen voorlopig nog voortgang moeten vinden, mede door de sterke invloed van de beroepsvelden op het verpleegkundig beroep en de verpleegkundige opleidingen.

Met de leden van de C.D.A.-fractie ben ik van mening, dat het ontwikkelen van de profielen beroepsbeoefenaren m.b.o.-VP en h.b.o.-V van essentieel belang is voor de leerplanafstemming van deze opleidingen. De aanzet tot het beroepsprofiel van de verpleegkundige in het algemeen is al gestart vanuit een ambtelijke werkgroep van het Departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Daar deze aanzet echter nog zeer vage begrippen betreft, is het niet te verwachten, dat op korte termijn hieruit concrete eindtermen gedistilleerd kunnen worden.

Wanneer de overlegsituaties rond een aantal vraagpunten, de opleiding m.b.o.-VO betreffende, zullen zijn afgerond, is thans moeilijk aan te geven. Voor een aantal vraagpunten zal het advies van de begeleidingscommissie m.b.o.-V gewenst zijn. Ik heb echter reeds eerder toegezegd, daarmee grote haast te willen maken en de Kamer ten spoedigste van de uitkomsten in kennis te zullen stellen.

In antwoord op een vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie of een combinatie van de afdeling VP met AB aan dezelfde school niet voor de hand ligt, verwijs ik naar wat ik meer in het algemeen over de clustering van gezondheidszorgopleidingen heb opgemerkt in de memorie van antwoord (blz. 22).

Alhoewel ik mij kan voorstellen, dat hier een vraag zou kunnen rijzen, ben ik niettemin van mening, dat behandeling van het wetsontwerp niet op bezwaren behoeft te stuiten, wanneer op een aantal punten met betrekking tot de m.b.o.-VP nog geen of weinig duidelijkheid bestaat, omdat het overleg nog niet is afgesloten. Immers het gaat hier om een invoeringswet, die geen onderwijsinhoudelijke regelingen bevat, zodat pas later te nemen inhoudelijke beslissingen ten aanzien van de m.b.o.-VP niet van invloed zijn op het wetsontwerp als zodanig. Voor wat betreft de kaders waarbinnen de m.b.o.-VP zich zal moeten ontwikkelen, hoop ik binnen enkele weken te kunnen beslissen. Ook dat behoeft behandeling van het wetsontwerp thans niet in de weg te staan. Ook over deze kaders laat het wetsontwerp als zodanig zich namelijk niet uit, al blijkt uiteraard uit de memorie van toelichting dat de mbo-VP tot het m.d.g.o. wordt gerekend en dat bij de financiering van een driejarige cursusduur wordt uitgegaan. Zoals elders in dit eindverslag reeds werd opgemerkt, liggen de meerkosten bij een vierjarige m.b.o.-VP ten laste van de begroting van dit ministerie n.l. in de orde van grootte van f 60 mln.

De leden van de V.V.D.-fractie stellen vervolgens een aantal vragen die ik als volgt meen te kunnen beantwoorden. Over de cursusduur en eindtermen van de m.b.o.-VP pleeg ik nog overleg met de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. De formulering van de stagedoeleinden maakt deel uit van de advisering door het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne over de vierde versie van het onderwijsleerplan, terwijl het overleg over de benoeming van gecommiteerden reeds geruime tijd geleden tot overeenstemming heeft geleid. Ten aanzien van de docent verpleegkundigen, thans verbonden aan de in-service-opleidingen heb ik reeds in de memorie van antwoord gezegd, dat een regeling zal worden getroffen waardoor hun positie zal worden veiliggesteld.

In-service-opleidingen

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag van de leden van de C.D.A.-fractie merk ik op, dat het voor mij inderdaad nog niet vaststaat, dat de in-service-opleiding blijft bestaan. Dit is onder meer afhankelijk van de beslissingen, die zullen worden genomen naar aanleiding van de adviezen van de begeleidingscommissie m.b.o.-V, waarover ik reeds op blz. 24 van de memorie van antwoord heb gesproken.

Of de in-service-opleiding moet worden gehandhaafd, indien en voor zover er bij volwassenen behoefte blijkt te bestaan aan deze vorm van part-time onderwijs, zoals de leden stellen, zou mede onderwerp van nader beraad kunnen zijn in het kader van de volwasseneneducatie.

Stages

Naar aanleiding van vragen van leden van de C.D.A.-fractie merk ik op, dat is uitgegaan van een cursusduur van 3 jaar voor de dagopleiding m.b.o.-V. Op financiële gronden is een vierjarigheid van de m.b.o.-VP ten laste van de begroting van het ministerie van onderwijs en wetenschappen niet realiseerbaar. Het uitgangspunt van een maximale cursusduur van 3 jaar is, zoals reeds eerder werd opgemerkt, m.i. niet in tegenspraak met opmerkingen elders in de memorie van antwoord. Dezerzijds wordt in navolging van het werkveld en het vakministerie niet een brede maar een algemene inzetbaarheid van de m.b.o.-V-abituriënten voorgestaan. Over de problematiek van de m.b.o.-VP, waaronder de stageproblematiek, heeft in het afgelopen jaar officieel en ook wel informeel overleg plaatgevonden met de Nationale Ziekenhuisraad en met de Vereniging van opleidingsinstellingen voor verplegende en verzorgende beroepen (VOVB).

De leden van de P.P.R.-fractie vroegen, of ik hun mening deel dat het te verwachten gebrek aan stageplaatsen nooit mag leiden tot zogenaamde binnenschoolse stages, omdat zij het voor een aantal werkvelden (SB, VP, AG en VZ) noodzakelijk achten dat de leerlingen zelf ervaring opdoen in het werkveld door middel van stages. In zijn algemeenheid kan ik deze mening delen, waarbij ik mij zelfs niet wil beperken tot de door de P.P.R.-fractie genoemde opleidingen. Het is een uitgangspunt dat zal moeten gelden voor alle opleidingen in het m.d.g.o. Dit sluit echter niet uit dat voor sommige (delen van) stages bij een aantal opleidingen mogelijkheden binnen de school kunnen worden gebruikt. Met deze mogelijkheden zal echter voorzichtig moeten worden omgegaan, gelet op de civiele erkenning van de opleidingen.

De vraag van de leden van de V.V.D.-fractie of het sociaal plan bekend zal zijn voor de plenaire behandeling beantwoord ik positief. Het sociaal plan zal een regeling omvatten met betrekking tot de bevoegdheden e.d.

Zowel leden van de P.P.R.-fractie als die van de V.V.D.-fractie stelden vragen met betrekking tot het scheppen van ± 200 arbeidsplaatsen in relatie tot de in de memorie van toelichting genoemde bezuinigingsmaatregelen. De extra 200 arbeidsplaatsen worden gevormd door het verschil tussen de als gevolg van het integraal driejarig worden van de huidige opleidingen (386) – ondanks verhoging van de groepsgrootte – optredende vermeerdering van arbeidsplaatsen en de als gevolg van de te treffen bezuinigingsmaatregelen optredende vermindering van arbeidsplaatsen (175). In het sociaal plan zal een uitgewerkt overzicht worden gegeven van de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen in deze sector en de daartegenoverstaande vermindering van het aantal arbeidsplaatsen in andere sectoren. Het zal duidelijk zijn dat het hier prognoses betreft. Dat toch ± 200 extra arbeidsplaatsen ontstaan, is het gevolg van de omstandigheid, dat de in de meerjarenraming ten behoeve van de projectfase uitge-

trokken middelen worden aangewend voor de financiering van de kosten van de integrale invoering.

Voorts plaatsten de leden van de P.P.R.-fractie vraagtekens bij de financiële onderbouwing van het wetsontwerp. Zij wezen er op dat de groeps-grootte-bezuiniging wel, maar andere effecten niet zijn meegenomen. Naar aanleiding hiervan merk ik op, dat ik mij in de memorie van antwoord heb beperkt tot het aangeven van de meest belangrijke, aan de gemaakte calculaties ten grondslag liggende uitgangspunten. Met effecten van schoolvergroting en uitbreiding van het aantal afdelingen is echter eveneens rekening gehouden.

Financiële aspecten

De fractieleden van de P.v.d.A. en het C.D.A. stelden nadere vragen over de met vierjarigheid gemoeide kosten. Het in de memorie van antwoord genoemde bedrag, groot f 90 mln. betreft de financiële consequenties van een extra 4e jaar voor geheel het m.d.g.o. met uitzondering van Intas (2 jaar), UV (2 jaar) en VP (3 jaar). De kosten van een 4e jaar voor de afdelingen SB zijn in bedoeld bedrag begrepen en bedragen ca. f 3 mln. uitgaande van 5 afdelingen. In de financiële calculaties naar aanleiding van het wetsontwerp is uitgegaan van een 15-tal afdelingen VP. De strekking van de adviesaanvraag van de Begeleidingscommissie is echter een geleidelijke omschakeling van de in-service-opleiding voor verpleegkundige naar VP. Wanneer over de kosten van vierjarigheid wordt gesproken moet ook de situatie na ombouw in ogenschouw worden genomen. Over het uiteindelijke aantal afdelingen VP bestaat thans geen zekerheid, dat is nl. mede afhankelijk van de personeelsbehoefte in de gezondheidszorg.

In het verleden is uitgegaan van 87 afdelingen VP in de eindsituatie, met 300 leerlingen per afdeling. In dat geval liggen de meerkosten ten laste van de begroting van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in de orde van grootte van f 60 mln. Een verdere lastenverzwaring in de collectieve sector treedt op, omdat een deel van verlenging van de cursusduur zal moeten bestaan uit verlenging van de stageperiode. In de instellingen worden daarvoor faciliteiten in de vorm van begeleiding gegeven. Voor de daarmee gemoeide kosten moeten binnen de sector Volksgezondheid extra middelen worden gevonden. Overigens is het niet uitgesloten, dat op grond van meer recente prognoses van de personeelsbehoefte met minder afdelingen kan worden volstaan, waardoor de meerkosten dalen.

Van de kant van de P.v.d.A.-fractie werd gevraagd, of in de berekening de afname van het totale, voor de arbeidsmarkt beschikbare potentieel is verrekend, omdat een aantal jongeren langer op school blijft. Dat is niet gebeurd. De met werkloosheidsuitkeringen gemoeide middelen zijn nl. conjunctureel gebonden, terwijl verlenging van de cursusduur structureel beslag op de middelen legt.

Leden van de V.V.D.-fractie stelden nadere vragen met betrekking tot de kosten van de invoering zelf. Wellicht ten overvloede merk ik op, dat ik onder de kosten van de invoering zelf die kosten heb begrepen, die worden veroorzaakt door aanloopproblemen. Ik denk hierbij aan zaken als overgangsproblemen rond de rechtspositie van personeel, het opvangen van leerlingen, die gezakt zijn in het laatste jaar van het «oude» onderwijs, het overdragen van in de projectscholen ontwikkelde produkten op de overige scholen, etc.

Omtrent de omvang van een deel van deze problemen ontstaat eerst duidelijkheid op het moment dat zij zich voordoen. In de kostenraming is daarom terzake een stelpost opgenomen. De structurele kosten echter zijn geraamd op grond van de uitgangspunten, waarvan de meest belangrijke in de memorie van antwoord zijn genoemd. Als zodanig is de raming hard. Vanzelfsprekend kunnen de uitgangspunten zich wijzigen (dit geldt met name ten aanzien van de leerlingramingen, waaromtrent meer duidelijkheid

komt naarmate het moment van integrale invoering nadert). De consequentie zal dan zijn, dat de financiële calculaties moeten worden herzien.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen zich af of een niet meer additionele financiering van de ondersteuning na het moment van integrale invoering wel verantwoord is.

In de memorie van antwoord (blz. 28) heb ik gesteld dat een verdere ondersteuning niet meer noodzakelijk lijkt, gelet op de voorbereidingsperiode van twee cursusjaren. De Stuurgroep Herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o. zal hierover evenwel nog een advies uitbrengen. Naar ik verwacht zal dit advies onder meer gaan over de wijze waarop verdere ontwikkeling c.q. bijstelling van het onderwijsleerplan zal moeten plaatsvinden, alsmede over de wijze van implementatie van het nieuwe onderwijs. Mede gelet op de andere zaken die verband houden met de integrale invoering (sociaal plan, nascholingsactiviteiten, outillage, bouwkundige voorzieningen, e.d.) lijkt mij een verdere extra ondersteuning niet de hoogste prioriteit te moeten krijgen.

Naar aanleiding van de door de leden van de V.V.D.-fractie gemaakte opmerkingen met betrekking tot de voorgenomen opheffing van de z.g. consumptieve cursussen merk ik het volgende op.

De huidige financieel economische situatie noopt tot het afwegen van bestaand beleid tegen voorgenomen nieuw beleid. Tegen deze achtergrond ben ik van mening, dat de emancipatorische aspecten van het m.d.g.o. (waaronder het aspect dat een grote groep meisjes uit traditionele achterstandssituaties nu voor het eerst een reële mogelijkheid krijgt tot het volgen van drie-jarig m.b.o., met de daaraan verbonden mogelijkheden tot verdere maatschappelijke ontwikkeling en betere kansen op de arbeidsmarkt) zwaarder wegen dan de – beperkte – emancipatorische aspecten van de z.g. consumptieve cursussen, waarvan het nut vooral in de sfeer van vrijetijdsbesteding ligt.

Op de vraag van de fractieleden van de P.P.R. om enig inzicht in de financiële onderbouwing te geven van de herstructureringsoperatie met betrekking tot het bestaande gebouwenbestand, merk ik op dat in dit verband het advies van de ingestelde projectgroep Behandeling Aanvragen MDGO moet worden afgewacht. Uitgangspunt voor het opstellen van het huisvestingsplan is, dat in het algemeen gebruik moet worden gemaakt van bestaande huisvesting en outillage. Het huisvestingsplan zal, op basis van de gegevens van de bevoegde gezagsorganen, voorstellen bevatten voor het gebruik van alle aanwezige accommodaties in de regio's, waaronder ook laboratoria e.d. ten behoeve van de afdeling AG. Als zodanig is het ook de basis van de kostenraming van de in de tijd te realiseren aanpassingen van de accommodaties. Dit betekent, dat het inzicht in de financiële consequenties van de huisvesting en outillage als gevolg van de herstructurering eerst eind 1982 kan worden verkregen en dat eerst dan enig inzicht zal zijn, in welke mate beslag zal worden gelegd op de budgetten voor huisvesting en outillage. Het spreekt vanzelf dat niet in één jaar alle materiële voorzieningen getroffen kunnen worden. Ik acht derhalve een termijnplanning van 10 à 15 jaren zeker niet uitgesloten.

Spreidingsplan/dislokaties, stichtings- en opheffingsnormen

In antwoord op een desbetreffende vraag van de C.D.A.-fractieleden deel ik mee, dat de in het spreidingsplan met een cirkel omgeven afdelingen alle in 1985 van start zullen kunnen gaan, indien er duidelijkheid is dat o.m. over de vereiste huisvesting kan worden beschikt. Voor de afdelingen AG geldt bovendien dat er voldoende stageplaatsen beschikbaar moeten zijn.

Op de vraag van deze leden naar mijn standpunt over een eventueel vrijkomen van een van de 135 vestigingsplaatsen door fusie van bevoegde gezagsorganen acht ik het uitgesloten dat een dergelijke vrijgekomen vestigingsplaats een oplossing kan zijn voor het alsnog honoreren van een

aanvraag van een bestaande school elders. Nieuwe aanvragen, dus niet uitgaande van een bestaande school, kunnen alleen volgens de reguliere planprocedure in behandeling worden genomen.

Ik kan de leden van de C.D.A.-fractie mededelen dat naast de in het spreidingsplan genoemde dislocaties sui generis, door mijn ambtsvoorganger voor nog 2 andere plaatsen dislocaties sui generis zijn toegestaan nl. Katwijk als dislocatie van p.c. Leiden en Gouda als dislocatie van p.c. Alphen a/d Rijn.

Op de vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie met betrekking tot de taak van de CBS om in haar advies tevens de behoefte van de arbeidsmarkt te betrekken, deel ik mede, dat de commissie destijds in haar advies tot de conclusie is gekomen dat het niet mogelijk was een rechtstreeks verband te leggen tussen arbeidsmarktontwikkelingen en onderwijsplanning omdat:

- a. de categorieën arbeidsplaatsen waarover de nieuwe afdelingen geacht mogen worden te gaan opleiden, nog niet te definiëren zijn;
- b. de nieuwe afdelingen zelf een niet voorspelbare invloed op die arbeidsmarkt zullen hebben;
- c. regionaal de zaken verschillend kunnen liggen.

Overigens kan er wel op worden gewezen, dat bij de voorlopige toewijzing van de afdelingen aan de door de CBS voorgestelde vestigingsplaatsen, zoveel mogelijk rekening werd gehouden met de signalen uit het veld ter zake van arbeidsmarkt en stageplaatsen.

De beslissingen ten aanzien van de zgn. bijzondere gevallen (Dokkum p.c., Sneek a.b., Leeuwarden r.k., Appingedam a.b., Assen p.c. en Gulpen r.k.) zijn door mijn ambtsvoorganger genomen; dit in antwoord op vragen van de leden van de P.v.d.A.-fractie. Aan die beslissingen is bekendheid gegeven bij het verschijnen van het landelijk spreidingsplan en zijn te dien aanzien bepaalde verwachtingen bij de desbetreffende bevoegde gezagsorganen gewekt. Ik acht het uit oogpunt van rechtszekerheid geboden geen wijziging te moeten aanbrengen in de genomen besluiten. Overigens heb ik om dezelfde redenen het richtinggevend spreidingsplan overgenomen.

Op de vraag van deze leden waarom in Limburg slechts een algemeen-bijzondere school is opgenomen t.w. Heerlen, luidt het antwoord, dat het hier een bestaande a.b.-vestiging betreft. Aan deze vestigingsplaats was reeds de project-situatie AG verbonden en niet zoals werd verondersteld, de project-situatie AB. Gelet op de aangehouden criteria in het CSS-advies is besloten, deze project-situatie veilig te stellen. Daarnaast is in het kader van spreiding naar denominatie een afdeling AG gesitueerd voor de r.k. vestigingspunten Venlo en Maastricht.

Laatstgenoemde vestigingspunten zijn derhalve van een andere signatuur en zijn als zodanig niet van meer concurrerende aard dan normaliter het geval is tussen scholen van verschillende denominaties.

Ten slotte merk ik op dat het a.b.-leerlingenpotentieel van 140 een toewijzing van meer dan de afdeling AG niet zonder meer rechtvaardigt op dit moment. Het criterium van 3 afdelingen per school voor dichtbevolkte streken blijft onverkort van toepassing per denominatie.

Met betrekking tot de z.g. 6 bijzondere gevallen zijn verscheidene gegevens door ambtenaren van mijn departement opgesteld waaruit voorlopig bepaalde conclusies getrokken kunnen worden die leiden tot een negatief advies. De adviezen kunnen evenwel niet vooruitlopen op een dezerzijds te nemen beslissing. Ik meen in de memorie van antwoord ter zake voldoende te hebben aangegeven waarom, ondanks de negatief uitgebrachte adviezen, gekozen is zoals gekozen is.

In antwoord op de vraag van de V.V.D.-fractie of de regering voor het element van de maatschappelijke behoefte niet wat al te lichtvoetig is heengelopen, merk ik het volgende op.

Niet lichtvoetigheid, maar eerder grote zorg over en zorgvuldigheid met betrekking tot de nieuwe onderwijssoort heeft ten aanzien van de spreidingsvoorstellen voorop gestaan.

Uit het vorenstaande blijkt reeds waarom de CSS destijds heeft gemeend de relatie onderwijs–arbeid niet in haar adviezen te betrekken. In de memorie van antwoord heb ik reeds medegedeeld dat in het overleg met de deelplanorganisaties over een verdeling van afdelingen over de desbetreffende vestigingspunten veel aandacht is besteed aan informatie van de betrokken werkvelden met betrekking tot de behoefte aan bepaalde opleidingen. Dat geldt bij voorbeeld voor de afdeling VZ, AG en SB.

Bij het feit, dat nu een voorstel tot spreiding en situering van deze nieuwe onderwijsvorm voorligt, dat wellicht – ik ben daarvan overigens niet op voorhand overtuigd – tot een minder goede aansluiting op de arbeidsmarkt en/of stageplaatsen kan leiden mogen de volgende overwegingen niet over het hoofd worden gezien. Ten tijde van de opstelling van het CSS-rapport speelde in de beleidsvorming de bedoelde relatie een minder grote rol dan thans het geval is. Nog afgezien van de vele technische problemen laat voorts ons onderwijsstelsel geen directe koppeling toe tussen arbeidsmarktbehoefte, stageplaatsen en de onderwijsbehoefte. Het kabinet heeft inmiddels stappen ondernomen tot een betere kwalitatieve en kwantitatieve afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarktgebeuren. Ik mag de leden van de V.V.D.-fractie hiervoor verwijzen naar de beschouwingen die in de memorie van toelichting bij de rijksbegroting 1982 over dit onderwerp zijn opgenomen. Initiatieven met betrekking tot de centra onderwijs–arbeid op provinciaal niveau en initiatieven in de richting van landelijke beroepencommissies zijn inmiddels van de grond gekomen. De wijze van inrichting van het onderwijs zelf zal verder een meer flexibele opstelling van afgestudeerden mogelijk moeten maken.

Ook de uitgangspunten, die met betrekking tot de planningswetgeving voor het overleg aan de deelplanorganisaties en de provinciale besturen zijn aangeboden, getuigen van de wens om zodanige procedure en overlegstructuren te creëren, dat de gewenste afstemming tot stand komt.

Bij de verdere ontwikkeling van het m.d.g.o. zal daaruit verkregen informatie zeker een grote rol moeten spelen. Dat geldt dan evenzeer voor het aantal stageplaatsen waarover de leden van de P.P.R.-fractie in verband met het spreidingsplan een vraag stelden. Dat indertijd in CSS-verband van een andere – eveneens belangrijke – algemeen aanvaardbare en op de wet gebaseerde premisse van de richtingverdeling is uitgegaan, mag niet achteraf tegen het spreidingsplan worden ingebracht. Dat spreidingsplan vormt naar mijn mening een goede basis voor een start.

De leden van de P.P.R.-fractie vonden het onbegrijpelijk, dat er geen financiële ruimte meer is voor meer en kleinere instituten, m.n. gelet op het mede met de herstructurering beoogde emancipatorische effect. Tegen deze achtergrond merkten zij op dat zij in de memorie van antwoord niet hebben kunnen terugvinden of hierin nog andere dan financiële criteria een rol hebben gespeeld. Hoewel financiële argumenten zeker belangrijk waren, vormden zij niet de enige argumenten. Ook overwegingen van onderwijskundige en planningtechnische aard waren in dit verband van belang. Er is uitgegaan van een geprognosticeerd aantal leerlingen dat voor het m.d.g.o. opteert (t.w. een instroom in het eerste jaar van ca. 17 600 leerlingen, excl. Intas en m.b.o.-VP).

Om aan de onderwijskundige doelstellingen tegemoet te kunnen komen (o.m. de wenselijkheid van afstudeerrichtingen en differentiatiemogelijkheden) is een minimum instroom van 50 à 60 leerlingen per afdeling nodig. Om binnen de instituten keuzemogelijkheden te kunnen bieden en de mogelijkheid tot horizontale doorstroming open te houden, is een aantal van 3 afdelingen gewenst. Met deze uitgangspunten ligt zowel het aantal afdelingen als het aantal instituten vast. In individuele gevallen is, uit het oogpunt van spreiding en beschikbaarheid van gewenste onderwijsvoorzieningen van deze uitgangspunten afgeweken.

Deze zelfde leden brachten als suggestie naar voren om een 4e leerjaar voor SB en VO (ten dele) te financieren, door het toewijzen van minder afdelingen VZ. Naar aanleiding hiervan merk ik op, dat door vermindering van het aantal afdelingen VZ geen vermindering mag worden verwacht van het aantal leerlingen, dat voor het m.d.g.o. opteert. Met andere woorden, de omvang van de instroom verandert niet, slechts een andere verdeling over de afdelingen zal het gevolg zijn. De consequentie is, dat het beslag op de financiële middelen eveneens onveranderd blijft.

Naar aanleiding van een vraag van deze leden omtrent de verhouding tussen de wettelijke stichtingsnorm en het begrip evenwichtig geheel van onderwijsvoorzieningen merk ik op dat de minister eerst verplicht is een verzoek tot opnemng van een nieuwe school in het invoeringsplan te honoreren indien wordt voldaan aan de criteria als genoemd in artikel 7 van de wet. Derhalve zal de school in dat geval niet alleen moeten voldoen aan de norm van 500 leerlingen maar tevens moeten passen in een evenwichtig geheel van onderwijsvoorzieningen.

De R.P.F.-fractie geeft er de voorkeur aan dat bij de invoering van de nieuwe schoolsoort ook nieuwe initiatieven een kans zouden maken. Ik meen echter te moeten vasthouden aan de voorrang die het wetsontwerp biedt aan bestaande scholen. Als een keuze moet worden gemaakt tussen een nieuw initiatief en een bestaande school, moet m.i. in de overgangperiode de bestaande school voorgaan. De inkrimping van het aantal scholen tot maximaal 135 is voor een groot aantal thans bestaande scholen en met name voor het daaraan verbonden personeel al pijnlijk genoeg. Als binnen de 135 ruimte vrij zou komen dan zal deze ruimte ook moeten worden gebruikt voor een bestaande school. Nieuwe initiatieven kunnen derhalve volgens het wetsontwerp niet worden gehonoreerd, niet omdat zij tot overschrijding van het aantal van 135 zouden leiden, maar omdat het geen bestaande school betreft. Inderdaad kan de betreffende passage in de memorie van antwoord (pag. 37) tot misverstand aanleiding geven.

Overigens wil ik er nog wel op wijzen, dat het gaat om een bestaande school op het moment van het van kracht worden van hoofdstuk I van het wetsontwerp. Een school die per 1 augustus 1982 nog aanvangt met m.h.n.o. is derhalve een bestaande school en kan een geldige aanvraag indienen. Wanneer hierdoor het aantal van 135 vestigingspunten zou moeten worden overschreden, zal nader overleg met de minister van Financiën nodig zijn. Het woordje «Daarna» op blz. 13 van de memorie van antwoord betekent dat via de reguliere planprocedure eventueel een verdere uitbreiding aan het aantal van 135 scholen kan worden gegeven. Aanvragen daarvoor dienen te worden ingediend voor 1 februari 1985. Eventuele honorering van de aanvraag kan leiden tot bekostiging per 1 augustus 1987 wanneer het een school betreft, en 1 augustus 1986 voor wat betreft een afdeling.

Voor de cijfermatige onderbouwing van de voorzieningen volgens het landelijk spreidingsplan m.d.g.o. voor de Zuidhollandse en Zeeuwse eilanden, verwijst ik de leden van de R.P.F.-fractie naar onderstaande gegevens.

Vestigingen «oude stijl»	Opleidingen aantal 11 1979/1980	Progn. CSS	Advies CSS	Landelijk spreidings- plan	11 per 1/9/'81	Progn. 1987	
nr. 98 Middelburg pc	Intas	138	↓	Intas	↓	100	
	KV/JV	69		SA II		SA II	100
	VK	23		—		—	—
	CD	26		AB		HT	50
				VP		AB	290
	256	520	4	4	246	540	
nr. 99 Vlissingen gem. Middelburg ab	Intas	51	↓	Intas	↓	80	
	KV/JV	147		—		SA II	100
	KN/CT	40		MK		MK	80
				SB		SA I	40
	238	440	3	4	214	300	
nr. 100 Goes pc	Intas	100	↓	Intas	↓	100	
				VZ		VZ	310
				AG		AG	150
				HT		—	—
	100	630	4	3	123	560	
nr. 101 Goes ab Zierikzee ab Terneuzen ab	Intas	158	↓	Intas	↓	100	
	VK	21		VZ		—	—
	KN	10		SA II		SA II	80
	VHBO	186		UV		UV	100
			VHBO	VHBO	180		
	375	440	5	4	345	460	
nr. 102 Hulst rk IJzendijke rk	Intas	95	↓	Intas	↓	50	
	KV/JV	38		SA II		SA II	100
	VK	26		VZ		VZ	100
	KN	14		VP		—	—
	173	530	4	3	215	250	

Inderdaad bestaat op een aantal, ook inhoudelijke, punten nog onduidelijkheid. Het komt mij echter overtrokken voor om, zoals de leden van de V.V.D.-fractie doen, te spreken van onduidelijkheid op tal van punten, zeker wanneer zij daaraan de conclusie verbinden, dat een en ander tot een fiasco moet leiden waarvoor zij bezwaarlijk mede verantwoordelijkheid kunnen dragen. Het gaat hier om een wetsontwerp, dat de invoering doch niet de inrichting van het m.d.g.o. regelt. Wat die inrichting betreft moet per 1-8-1984 de inhoud van het nieuwe onderwijs vaststaan en, willen de scholen zich daarop tijdig kunnen voorbereiden, medio 1983 in hoofdlijnen bekend zijn. Dat betekent, dat er nog ruim een jaar ter beschikking staat om daartoe te komen. Dat lijkt kort doch het in die tijd te bereiken doel is bepaald niet onmogelijk nu de vierde versie van het onderwijsleerplan m.d.g.o. en de tweede versie van de kaderregeling voor de examens ter beschikking staan.

Begin 1983 zal de Stuurgroep herstructurering m.h.n.o./m.s.p.o. de vijfde versie van het onderwijsleerplan en de derde versie van genoemde kaderregeling aanbieden. Dat is voldoende om globale lijnen op te stellen, waarop de scholen zich kunnen richten. Bijstelling van die lijnen kan plaatsvinden aan de hand van de eindversie van het onderwijsleerplan, dat de Stuurgroep uiterlijk februari 1984 zal uitbrengen.

Met andere woorden, in de komende maanden zal op tal van inhoudelijke punten de gewenste duidelijkheid worden verkregen. Voor zover de thans bestaande onduidelijkheid de kaders betreft waarbinnen de m.b.o.-VP en de UV zich moeten ontwikkelen, hoop ik, zoals ik reeds elders heb opgemerkt, binnen nu en enkele weken beslissingen te nemen, die de noodzakelijke

duidelijkheid zullen brengen. Het komt mij dan ook voor, dat de uitspraak van deze leden, geen medeverantwoordelijkheid te kunnen dragen voor het onderhavige wetsontwerp, niet terecht is. Gezien de steun, die de leden van de V.V.D.-fractie tot nu toe hebben verleend aan de invoering van het m.d.g.o., vertrouw ik er dan ook op dat zij hun medewerking aan de totstandkoming van deze wet zullen verlenen.

De leden van de fractie van het C.D.A. vroegen zich af of in artikel 5, eerste lid, niet beter gesproken kan worden van verdelen dan delen. Ik deel die mening niet. Voor verdeling van het potentieel aan leerlingen over de aanvragers is een criterium nodig. Als criterium zou dan voor de hand liggen, een verdeling naar rato van de omvang van de scholen op het moment van de aanvang. Dit zou dan leiden tot het automatisme dat de grootste school minder geneigd zal zijn tot samenwerking.

Bij de deling van het potentieel staan daarentegen de bestaande scholen even sterk en worden allen tot samenwerking gestimuleerd. De bescherming van het personeel dat bij de herschikking is betrokken is het grootst, wanneer alle scholen voor m.h.n.o. en m.s.p.o. in de regio per denominatie voor 1 augustus 1984 in één school per vestigingspunt zijn aangebracht. Ook bij de deling van het potentieel kan recht worden gedaan aan de bijzondere omstandigheden ter plaatse.

De G.P.V.-fractie vroeg aandacht voor de in artikel 11 voorgestelde beroepsregeling, krachtens welke Kroon-beroep zou worden opengesteld voor de aanvrager tegen afwijzing van een verzoek tot opneming in het invoeringsplan of in het aanvullend plan dan wel tegen de vervalldenverklaring uit een zodanig plan. Naar de indruk van deze fractie zou naast dit Kroon-beroep ook beroep krachtens de Wet a.r.o.b. mogelijk zijn in andere dan de in artikel 11 genoemde gevallen, zowel bij plaatsing op het plan, als voor anderen dan de aanvrager.

Ik ben allereerst van oordeel, dat invoeringsplan en aanvullend plan beogen een aanvangssituatie voor het gehele m.d.g.o. in het leven te roepen waarin een evenwichtige spreiding van dit onderwijs is vervat. Als zodanig dragen deze plannen tezamen kenmerken van een besluit van algemene strekking, ter zake waarvan geen a.r.o.b.-beroep mogelijk is. Daarnaast kan worden opgemerkt, dat het onderhavige wetsontwerp primair een wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs beoogt, en dat de invoeringsregeling – waarop artikel 11 betrekking heeft – in opzet en strekking zodanig aansluit bij, en in het verlengde ligt van Hoofdstuk I van Titel III van de W.V.O. waarin de planprocedure is vervat, dat die regeling in feite als een voor een specifieke situatie bijgestelde regeling omtrent bevoegdheden krachtens de W.V.O. moet worden aangemerkt. De bedoelde beroepsbepaling sluit dan ook geheel aan bij het vigerende artikel 71 van de W.V.O. Op grond van eerdere beslissingen van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State (vgl. Vz. Afd. Rechtspraak R.v.S., No. A-3076 (1976) 16 febr. 1977, Jur. Onderwijs wett. blz. 3273 en idem d.d. 14 juli 1977, Jur. Onderwijs wett. blz. 3371, A.B. 1978, 33), verwacht ik, dat ook uit dien hoofde een a.r.o.b.-beroep in dit kader niet ontvangen zou worden door de Raad van State, nu de W.V.O. nog op de z.g. negatieve lijst staat, bedoeld in artikel 6 van de Wet a.r.o.b. Afhankelijk van de vermoedelijke tijdstippen van afdoening van het onderhavige wetsvoorstel en van het eveneens bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp no. 17 201¹ zal het wellicht noodzakelijk zijn t.z.t. bij nota van wijziging op een der ontwerpen artikel 11 alsnog aan te passen aan de bij wetsontwerp 17 201 voorgestelde redactie van artikel 75a (nieuw) W.V.O., de nieuwe beroepsbepaling betreffende de planbeschikkingen.

Ik geef er de voorkeur aan thans niet vooruit te lopen op de discussie welke tussen Regering en Staten-Generaal gevoerd moet worden over de in wetsontwerp 17 201 vervatte voorstellen, door in het onderhavige

¹ Wijziging van beroepsbepalingen in aantal onderwijswetten in verband met uitbreiding van de werking van de Wet a.r.o.b.

wetsvoorstel een beroepsbepaling op te nemen overeenkomstig die voorstellen. Het is, blijkens het hiervoren opgemerkte, niet nodig omdat verwacht moet worden dat a.r.o.b.-beroep niet-ontvankelijk zal zijn. En ook al ware dit anders, dan nog zou in dit incidentele geval eenmalige tweesporigheid van beroep niet zo bezwaarlijk zijn, dat dit vooruitlopen op wetsontwerp 17 201 en de daarin voorgestelde uitbreiding van Kroonberoep ten aanzien van scholenplannen zou rechtvaardigen.

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
W. J. Deetman